

พันธกิจและงบการเงิน

ธปท. ในฐานะธนาคารกลาง มีพันธกิจต่างจากองค์กรธุรกิจ งบการเงินของธนาคารกลาง จึงมีลักษณะพิเศษและนัยต่างจากงบการเงินของธุรกิจทั่วไป การพิจารณางบการเงินของ ธปท. จึงจำเป็นต้องพิจารณาพันธกิจของธนาคารกลาง ซึ่งประกอบด้วย

1 \ พันธกิจของธนาคารกลาง

1 \ การรักษาเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจ

มาตรา 7 แห่ง พรบ. ธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 (ปรับปรุง พ.ศ. 2561) ระบุว่า งานของธนาคารกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพทางการเงิน และเสถียรภาพระบบสถาบันการเงินและระบบการชำระเงิน หรือรวมกันหมายถึง เสถียรภาพระบบเศรษฐกิจการเงินโดยรวม

กล่าวได้ว่า พันธกิจของ ธปท. คล้ายกับพันธกิจของธนาคารกลางอื่น ๆ ทั่วโลกที่ต้องดูแลเสถียรภาพทั้งเศรษฐกิจในประเทศและต่างประเทศ โดย “เสถียรภาพภายในประเทศ”

หมายถึง การรักษามูลค่าของเงินบาทและสินทรัพย์ของคนไทยไม่ให้ด้อยค่าลงจากเงินเฟ้อ และดูแลไม่ให้เกิดจุดเปราะบางในระบบการเงินที่อาจนำไปสู่วิกฤตการเงินในอนาคต ส่วน “เสถียรภาพด้านต่างประเทศ” หมายถึง การดูแลค่าเงินบาทให้เคลื่อนไหวสอดคล้องกับพื้นฐานเศรษฐกิจไม่ผันผวนจนเกินไป รักษาอำนาจซื้อของเศรษฐกิจไทยในตลาดโลก รักษาระดับหนี้ต่างประเทศให้อยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งมีเงินสำรองระหว่างประเทศเพียงพอเพื่อเป็นกันชนรองรับแรงปะทะจากความผันผวนของตลาดเงินและตลาดทุนโลก

2 \ การจัดพิมพ์และนำธนบัตรออกใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ

มาตรา 14 แห่ง พรบ. เงินตรา พ.ศ. 2501 (ปรับปรุง พ.ศ. 2545) ระบุว่า ให้ ธปท. มีอำนาจจัดทำ บริหาร และออกใช้ ซึ่งธนบัตร เงินบาทและธนบัตรไทยจะเป็นที่ยอมรับก็ต่อเมื่อการดำเนินนโยบายการเงินและนโยบายเศรษฐกิจมหภาคมีความน่าเชื่อถือ รวมทั้งการสำรองมูลค่าเงินบาทด้วยสินทรัพย์ที่มีความน่าเชื่อถือ ดังที่มาตรา 26 แห่ง

พรบ. เงินตรา ระบุว่า “เพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตรา ให้ ธปท. รักษาทุนสำรองเงินตราไว้กองหนึ่งเรียกว่า ทุนสำรองเงินตรา” ทั้งนี้ ในการนำธนบัตรออกใช้ ธปท. ต้องกันสินทรัพย์มูลค่าเท่ากับธนบัตรที่จะออกใช้ใหม่เก็บแยกไว้หนุนหลังธนบัตร ซึ่งปัจจุบันเป็นสินทรัพย์ต่างประเทศทั้งหมด

พันธกิจทั้ง 2 ด้านมีความเกี่ยวข้องกัน และถือเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญและจำเป็นสำหรับการที่ระบบเศรษฐกิจจะสามารถขยายตัวต่อไปได้ด้วยดีและมีเสถียรภาพ

2 \ บัญชีของ สปท. และบัญชีของทุนสำรองเงินตรา

ในการดำเนินงานตามพันธกิจ 2 ด้านข้างต้น กฎหมายได้กำหนดให้ ธปท. แยกการลงบัญชีเป็น 2 บัญชี กล่าวคือ

บัญชีของธนาคารแห่งประเทศไทย	
สินทรัพย์	หนี้สิน
≈ 85% เงินสำรองระหว่างประเทศ	พันธบัตร สปท. เงินรับฝากจากสถาบันการเงิน เงินคงคลัง
≈ 15% สินทรัพย์สกุลบาท	

บัญชีของทุนสำรองเงินตรา	
สินทรัพย์	หนี้สิน
100% เงินสำรองระหว่างประเทศ	ธนบัตรออกใช้
	ส่วนทุน

1 \ บัญชีของ สปท.

บัญชีของ ธปท. คือ บัญชีที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจการรักษาเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจ กล่าวโดยย่อ บัญชี ธปท. ฝั่งสินทรัพย์ประกอบด้วยสินทรัพย์ที่เป็นเงินสำรองระหว่างประเทศ (อยู่ในรูปสกุลเงินต่างประเทศ) ซึ่งมีสัดส่วนประมาณ 85% ของสินทรัพย์ทั้งหมด ส่วนสินทรัพย์ที่เหลือเป็นสกุลบาท ส่วนใหญ่คือพันธบัตรรัฐบาลไทย ในขณะที่ฝั่งหนี้สินส่วนใหญ่ประกอบด้วยพันธบัตร ธปท. ที่เกิดจากการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อดูแลเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจ เงินรับฝากจากสถาบันการเงินและรัฐบาล ซึ่งเป็นหนี้ที่อยู่ในรูปของเงินบาททั้งหมด

2 \ บัญชีของทุนสำรองเงินตรา

บัญชีของทุนสำรองเงินตรา คือ บัญชีที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจด้านการพิมพ์และนำธนบัตรออกใช้ในระบบเศรษฐกิจ ฝั่งสินทรัพย์ประกอบด้วยสินทรัพย์เงินสำรองระหว่างประเทศทั้งหมด ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ใช้ในการหนุนหลังธนบัตรออกใช้ตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนฝั่งหนี้สินประกอบด้วยธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ (banknotes in circulation) ในรูปของเงินบาท กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ธนบัตรที่ประชาชนจับจ่ายใช้สอยในระบบเศรษฐกิจทั้งหมดถือเป็นหนี้สินของธนาคารกลาง

3 \ ลักษณะพิเศษของงบการเงิน สปท.

1 \ สินทรัพย์และหนี้สิน ไม่ใช่สกุลเงินเดียวกัน

การที่สินทรัพย์ของธนาคารกลางส่วนใหญ่เป็นสินทรัพย์ต่างประเทศหรือเงินสำรองระหว่างประเทศ แต่หนี้สินส่วนใหญ่อยู่ในสกุลเงินท้องถิ่นของแต่ละประเทศ (ซึ่งในกรณีของ ธปท. คือสกุลเงินบาท) ส่งผลให้งบการเงินของธนาคารกลางมี “สินทรัพย์และหนี้สินเป็นสกุลเงินที่ต่างกัน (currency mismatch)” โดยทุกสิ้นปี ธปท. จะตีราคาสินทรัพย์สกุลเงินต่างประเทศ เพื่อจัดทำงบการเงินให้อยู่ในรูปสกุลเงินบาท กล่าวคือ เป็นการคิดในสมมติฐานที่ว่า ถ้าต้องการขายสินทรัพย์ต่างประเทศออกทั้งหมดจะได้เงินบาทเป็นจำนวนเท่าใด ตัวเลขกำไรหรือขาดทุนที่ปรากฏในงบการเงินส่วนใหญ่จึงเป็น “กำไรหรือขาดทุนที่เป็นผลจากการตีราคา (valuation gain/loss)”

การตีราคาทุกสิ้นปี หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนและราคาสินทรัพย์ต่างประเทศ จะมีผล

ต่อตัวเลขในงบการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อมีสินทรัพย์ต่างประเทศอยู่ในสัดส่วนสูง เช่น หาก ธปท. มีสินทรัพย์ต่างประเทศ 250,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อเงินบาทอ่อนค่าลง 1 บาท จะทำให้มีกำไรจากการตีราคาทันที 250,000 ล้านบาท ในทางตรงกันข้าม หากเงินบาทแข็งค่าขึ้น 1 บาท ก็จะทำให้เกิดขาดทุนจากการตีราคาทันที 250,000 ล้านบาท

แม้จะมีการตีราคาสินทรัพย์ให้อยู่ในรูปเงินบาท แต่ในความเป็นจริง ธปท. ยังมีเงินสำรองระหว่างประเทศในรูปเงินตราต่างประเทศจำนวนเท่าเดิม ดังนั้น ถ้าเห็นงบการเงินของ ธปท. ปรากฏผลขาดทุนในบางช่วง อย่าเพิ่งกังวลใจ เพราะอาจเป็นผลจากการตีราคา และถ้าพิจารณางบการเงินของ ธปท. ในช่วงที่ผ่านมาจะเห็นว่า บางปีมีกำไร บางปีขาดทุน ซึ่งเป็นผลจากการตีราคาเป็นสำคัญ

2 \ การบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศ

คือการจัดรักษามูลค่าในรูปเงินตราต่างประเทศในระยะยาว

พันธกิจของธนาคารกลาง คือ การดูแลเสถียรภาพเศรษฐกิจซึ่งต้อง “มองไกล” และให้น้ำหนักกับภาพรวมระยะยาวมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในระยะสั้น ในการบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศ ธปท. จึงลงทุนในสินทรัพย์ที่มีมูลค่าที่ดีในระยะยาวและกระจายความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ซึ่งในระยะสั้นอาจเห็นความผันผวนได้บ้าง นอกจากนี้ ในการบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยเงินฝากและสินทรัพย์สกุลต่างประเทศ ทองคำ และเงินสำรองที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) จะดู “ผลตอบแทนที่อยู่ในรูปเงินตราต่างประเทศ” เป็นหลัก เพราะในที่สุด ยังต้องดำรง

เงินสำรองระหว่างประเทศไว้ให้พร้อมใช้และเพียงพอ ขณะที่งบการเงินปกติจะจัดทำขึ้นในรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ (ซึ่งปกติคือ 1 ปี) จึงทำให้มีความต่างเรื่องกรอบเวลาของงบการเงินกับการพิจารณาผลตอบแทนจากการบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ การบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศตามปกติจะมีการปรับสัดส่วนการลงทุนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเงินโลก หรือเพื่อกระจายความเสี่ยงและเพิ่มผลตอบแทนการลงทุนระยะยาว ไม่ใช่เพื่อการเก็งกำไรแต่อย่างใด

3 \ หนี้สินของธนาคารกลางต่างจากหนี้สินของรัฐกิจ

หนี้สินของ ธปท. เกิดจาก (1) การพิมพ์ธนบัตรออกใช้ให้เพียงพอกับความต้องการของระบบเศรษฐกิจ และ (2) การดูแลเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ รักษามูลค่าของเงินบาทและสินทรัพย์ของคนไทยไม่ให้ด้อยค่าลง หนี้ของ ธปท. จึงไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด บริษัทหนึ่งบริษัทใด หรือแม้แต่ประโยชน์ของ ธปท. เอง แต่เป็นหนี้จากการดำเนินพันธกิจเพื่อ “ประโยชน์แก่สังคมไทยโดยรวม” ซึ่งต่างจากหนี้สินของรัฐกิจที่ก่อขึ้นไม่ว่าเพื่อใช้จ่ายหรือลงทุนก็เพื่อประโยชน์ของรัฐกิจนั้น ๆ (private benefit)

ธปท. ในฐานะของธนาคารกลางมีหนี้สินส่วนแรกคือ ธนบัตรที่ใช้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่คนในสังคมยอมรับว่าใช้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และเป็นจุดเริ่มที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ

หนี้สินส่วนที่สอง คือ หนี้จากการทำพันธกิจดูแลเสถียรภาพเศรษฐกิจการเงิน โดยในช่วงเวลาที่ระบบการเงินมีสภาพคล่องส่วนเกินในปริมาณที่สูง ธนาคารกลางจะออกตราสารหนี้หรือพันธบัตรไปดูดซับสภาพคล่องเข้ามาเก็บไว้ (หนี้เพิ่มขึ้น) ในทางตรงข้ามธนาคารกลางจะไถ่ถอนพันธบัตรและปล่อยสภาพคล่องออกไป (หนี้ลดลง) ในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจต้องการสภาพคล่องที่สูงขึ้น

หนี้สินส่วนที่สาม คือ เงินฝากของสถาบันการเงินที่ดำรงไว้ที่ธนาคารกลาง ในฐานะที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางของระบบสถาบันการเงิน โดยสถาบันการเงินมีไว้สำหรับใช้ชำระเงินระหว่างกันและบริหารสภาพคล่องของตน

หนี้สินส่วนสุดท้าย คือ เงินฝากของรัฐบาล หรือเงินคงคลังที่เกิดจากการบริหารกระแสเงินสดของรัฐบาลในแต่ละช่วงเวลา

4 \ การทำกำไรไม่ใช่พันธกิจของธนาคารกลาง

ธปท. ในฐานะธนาคารกลาง มีพันธกิจในการดูแลเสถียรภาพของเศรษฐกิจการเงิน มิใช่เป็นองค์กรที่แสวงหากำไร ดังนั้นกำไรหรือขาดทุนในงบการเงินจึงไม่ได้สะท้อนความสำเร็จของการดำเนินงานตามพันธกิจของ ธปท. อย่างไรก็ตามการที่ ธปท. เป็นองค์กรที่ดำเนินนโยบายเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ จึงต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การดำเนินการใด ๆ จะต้องทำด้วยความรอบคอบระมัดระวัง และมีความคุ้มค่าของต้นทุน

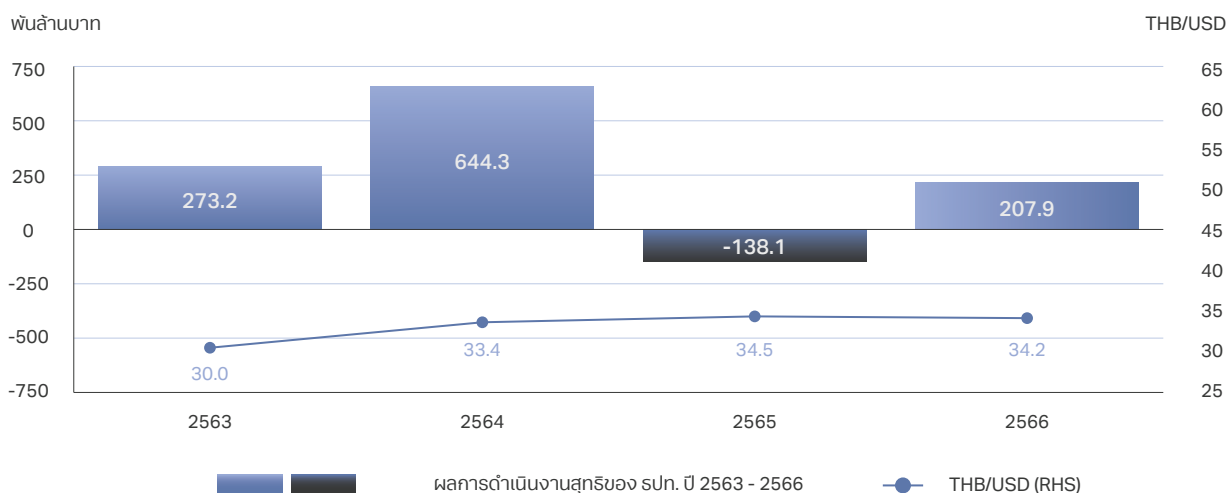
การที่งบการเงินของธนาคารกลางจะมีผลขาดทุนไม่ใช่เรื่องผิดปกติและไม่ได้กระทบศักยภาพการทำหน้าที่ตามพันธกิจของธนาคารกลาง トラบที่ธนาคารกลางดำเนินนโยบายที่มีเหตุมีผลและเหมาะสมในการรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจการเงินของประเทศ และได้รับความเชื่อมั่นจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งประชาชน ภาคธุรกิจ นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ที่ผ่านมาธนาคารกลางหลายแห่ง อาทิ สวิตเซอร์แลนด์ สิงคโปร์ ออสเตรเลีย อิสราเอล ซิลี ก็มีการเงินที่ขาดทุน สำหรับ ธปท. แม้ตัวเลขในงบการเงิน

จะปรากฏผลขาดทุนในบางปี แต่ตลาดการเงินและนักลงทุนยังคงเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ของ ธปท.

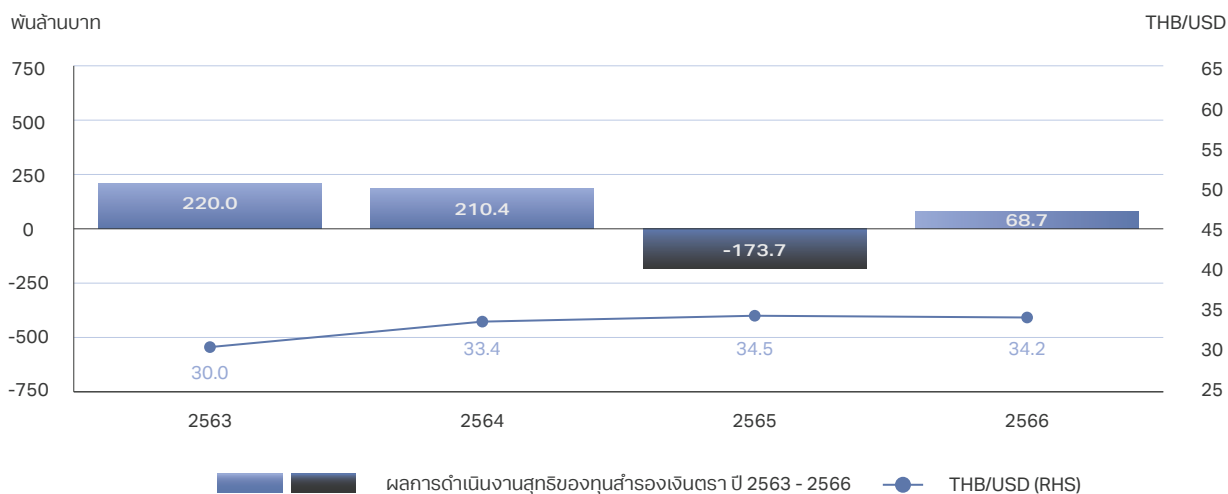
นอกจากนี้ ความเชื่อมโยงระหว่างภาวะเศรษฐกิจและงบการเงินของธนาคารกลางมักจะสวนทางกัน กล่าวคือในปีที่ภาวะตลาดการเงินโลกปรับดีขึ้น เงินทุนเคลื่อนย้ายไหลเข้าในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่ รวมทั้งไทยมากขึ้น กอปรกับเศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตได้ดีมีเสถียรภาพ ค่าเงินบาทมักจะแข็งค่า ทำให้งบการเงินของ ธปท. มีผลขาดทุน นอกจากนี้ ในช่วงที่เศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพ ดอกเบี้ยจ่ายในประเทศจะสูงจากการออกตราสารเพื่อดูแลเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ ทำให้ ธปท. มีดอกเบี้ยจ่ายสูงกว่าดอกเบี้ยรับจากการลงทุน ในทางตรงข้าม หากเศรษฐกิจในภาพรวมชะลอตัวจากปัจจัยกดดันต่าง ๆ เช่น สถานการณ์รุนแรงจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 หรือมีวิกฤตจากปัจจัยภายในประเทศ อาทิ ความไม่แน่นอนทางการเมือง ภัยพิบัติ ฯลฯ ค่าเงินบาทมักจะอ่อนค่า ทำให้งบการเงินของ ธปท. มีกำไร ซึ่งก็ไม่ได้แปลว่าเศรษฐกิจไทยจะดีหรือประชาชนจะได้ประโยชน์

ผลการดำเนินงานประจำปี 2566

บัญชีธนาคารแห่งประเทศไทย

บัญชีทุนสำรองเงินตรา

สแกนเพื่อดูรายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน

ในปี 2566 บัญชี ธพท. และบัญชีทุนสำรองเงินตรามีผลการดำเนินงานเป็นกำไร ส่วนใหญ่จากดอกเบี้ยรับจากการบริหารสินทรัพย์ต่างประเทศที่สูงกว่าดอกเบี้ยจ่ายจากการดำเนินนโยบายการเงิน (positive carry) และกำไรจากการปรับสัดส่วนการลงทุนในเงินสำรองระหว่างประเทศเพื่อกระจายความเสี่ยงอย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจการเงินโลก รวมทั้งมีกำไรจากการตีราคาสินทรัพย์ต่างประเทศ ตามราคาสินทรัพย์ที่ปรับเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม มีขาดทุนจากการปรับอัตราแลกเปลี่ยน เป็นผลจากค่าเงินบาท ณ สิ้นปีปรับแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับสกุลเงินหลักส่วนใหญ่